

Bevarandeplan Natura 2000

(Enligt 17 § förordningen om områdesskydd 1998:1252)

Dyrön, Kristinehamns kommun, Värmlands län

Områdeskod och namn:	SE0610250 Dyrön
Mittpunktskoordinat:	1394949 - 6548338
Totalareal:	544 ha
Fastställd av Länsstyrelsen:	2006-03-15
Områdestyp:	Området är utpekade enligt Fågeldirektivet
Fastigheter:	Kristinehamns kommun: Dyrön 1:1
Ägandeförhållanden:	Staten

Beskrivning av området

Dyrön är en sedan länge omtalad och omskriven del av den värmländska skärgården. Erik Rosenberg skriver 1954 att Dyrön förr i tiden, dvs i början av seklet, var havsörnens hemvist. Havsörnarna hade sitt bo i den väldiga "Dyrötalla" som stod på halvöns östra strand. För den som färdades på riksväg 63 mellan Gullspång och Kristinehamn, eller på öppna Väner väster om Dyrön, var den enorma tallen ett välkänt landmärke. Tallen stöp så småningom i backen av hög ålder, och nu kan den väldiga lågan beskådas i skogen på östra stranden.

Det lugn och den avskildhet som alltid förknippats med Dyrön, Värmlands sydöstligaste utlöpare i Väner, har bevarats genom åren tack vare den tidigare ägaren Charles Johanssons starka vilja, egensinnighet och brukning enligt gamla seder och bruk. Skogen brukades länge på gammalt bondevis där endast de träd med de för stunden efterfrågade kvaliteterna var de som fälldes. Hyggesbruk är en sentida invandrare på Dyrö-halvön, men tyvärr har ganska omfattande avverkningar genomförts de sista 20 åren.

Från de öppna åkrarna runt gården och norrut finns lövskogar som sedan lång tid tillbaka betats av gårdens kor. I takt med att korna blev allt färre, och till slut inga alls, så växte hagmarkerna igen till dagens ganska täta lövskog med enstaka äldre och grövre träd som ett minne från gamla tider. Lövskogarna har höga biologiska värden för både fauna och flora. Fågelfaunan är rik och på våren är fågelsången ibland öronbedövande.

Dyröns östra del är en gammal häckningslokal för havsörn, och utgör idag en av de bästa, och få återstående möjligheterna ur skogs- och störningssynpunkt, lägena för återetablering nu när havsörnen är tillbaka i Väneren.

Den som en gång besökt Dyrön vet att det har en väldigt speciell karaktär. Närvaron av Vänerkusten, det gamla brukandet och skärgårdslivet är starkt närvarande på Dyrön.

Ingående arter enligt fågeldirektivet

Artkod	Artnamn
A002	Storlom (<i>Gavia arctica</i>)
A075	Havsörn (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
A094	Fiskgjuse (<i>Pandion haliaetus</i>)
A193	Fisktärna (<i>Sterna hirundo</i>)
A194	Silvertärna (<i>Sterna paradisaea</i>)
A236	Spillkråka (<i>Dryocopus martius</i>)

Bevarandesyfte och bevarandemål

Syftet med Natura 2000-området Dyrön är att bidra till att upprätthålla så kallad gynnsam bevarandestatus för de ingående fågelarterna på biogeografisk nivå. För att uppnå gynnsam bevarandestatus krävs att specifika bevarandemål uppfylls. I nedanstående tabell framgår bevarandemål för de ingående fågelarterna i Dyröns Natura 2000-område.

Art/naturtyp	Bevarandemål*
Storlom (A002)	<i>Populationsutveckling</i>
Havsörn (A075)	Populationen inom området
Fiskgjuse (A094)	
Fisktärna (A193)	<i>Livsmiljö</i>
Silvertärna (A194)	
Spillkråka (A236)	

*/Bevarandemål fastställs efter basinventeringen

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

För att de ingående fågelarterna ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas.

A002 Storlom

Storlommen kräver tillgång på lämpliga bytesdjur i form av fisk och vatteninsekter. Arten häckar främst på öar, särskilt mindre holmar och skär, belägna i klarvattensjöar, i sällsynta fall längs ostkusten. Tillgång till störningsfria områden är viktigt. Arten är mest störningskänslig under häckningen (maj-juli/augusti), främst under ruvningsperioden. Arten är långlivad med låg reproduktion vilket gör den känslig för jakt. Flyttfågel.

A075 Havsörn

Havsörnen är till stor del knuten till vatten för sitt näringssök. Under häckningstiden är fisk den dominerande födan, men den tar även fågel och medelstora däggdjur. Under övriga delar

av året dominerar fågel och fisk, där andelen kadaver är förhållandevis stor. Havsörnen bygger stora, omfångsrika och tunga bon och kräver därför kraftiga träd (i första hand tall) för boets placering. Havsörnen är störningskänslig vid boplatsen. Gamla örnar finns ofta i reviret året om.

A094 Fiskgjuse

Fiskgjusen är helt beroende av vatten eftersom födan nästan uteslutet består av fisk. Fiskgjusen fiskar i de flesta vattendrag såväl eutrofa som oligotrofa sjöar som i större vattendrag och i grundare kustområden. Jaktframgången minskar dock i allt för grumliga vatten. I områden med enbart oligotrofa sjöar kan sämre tillgång på fisk orsaka lägre reproduktion, troligen då fåglarna behöver jaga över större områden. Förutom vatten är fiskgjusen beroende av lämpliga träd för bobygge. De vanligaste boträden är tallar där stora risbon byggs i toppen av plattkronade, kraftiga träd. Enstaka bon förekommer även i kraftledningsstolpar, större torn eller på stora stenar i sjöar eller vattendrag. Fiskgjusen är oftast mycket störningskänslig vid boplatsen.

A193 Fisktärna och A194 Silvertärna

Fisktärnan och silvertärnan behöver god tillgång på småfisk samt störningsfria häckningsplatser. För att större kolonier skall kunna etableras krävs rovdjursfria områden; framförallt mink och räv bör hindras att nå häckningsplatserna. Flyttfåglar.

A236 Spillkråka

God tillgång på lövträd, framförallt asp, är ett gemensamt krav för hackspettarna. Död ved är en annan viktig faktor. Mindre påverkad, olikåldrad blandskog med inslag av sumpskogar utgör ett lämpligt habitat för hackspettarna.

Skogsbrand har historiskt sett spelat en viktig roll för hackspettarna på kort sikt genom insektsrikedom på brandfältet och på lång sikt genom bildandet av lövbrännor. Lämpliga häckningsplatser är grova stammar av främst, asp, tall eller bok. Födan utgörs främst av vedlevande insekter och myror. Rotrötade granar med hästmyror är en favorit hos spillkråka.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Potentiella hot mot Dyröns fågelarter:

A002 Storlom

- Mänsklig störning på häckningslokalerna, under främst maj, genom landning av båtar på häckningsskär, badande folk, båtsport och sportfiske. Sådan störning ökar risken för äggpredation.
- Onaturliga vattenståndsvariationer till följd av regleringar, som kan omintetgöra eller försena häckningen, vilket i det senare fallet ökar risken för mänsklig störning.
- Inverkan av miljögifter kan inte uteslutas. Även om miljögiftssituationen är klart bättre än tidigare, t.ex. en minskad förekomst av klorerade kolväten, så finns ”nya” miljögifter som

åter kan förvärra situationen. T.ex. vet man ännu inte hur och om bromerade flamskyddsmedlen påverkar organismerna i havsmiljön.

- En ökad risk för exponering av giftiga metaller kan finnas för lommar som söker föda i sura sjöar. Försurning leder även till utarmning av fiskbestånd och därmed minskat födounderlag.
- Sannolikt, men inte klarlagt, finns en ökad dödlighet bland vuxna fåglar i samband med användningen av nylonnät för fiske.

A075 Havsörn

- Miljögifter
- Exploatering av häckningsområden genom skogsbruk, fritidsbebyggelse, vindkraftverk etc.
- Ökad tillgänglighet och störningar vid bona (nya skogsbilvägar och andra vägar, fler fritidsbåtar, snöskotrar, ökat friluftsliv, det fria fisket i fjällen etc.).
- Illegal förföljelse som fortfarande förekommer.
- Ett högst tänkbart framtida hot är bristen på lämpliga botråd. Mot bakgrund av de lägsta uppmätta åldrarna hos de idag fungerande boträden utgör den sjunkande omloppstiden vid slutavverkningar i Sverige ett hot – det kommer inte att räcka med att spara överståndare vid slutavverkningar av kanske högst 70-åriga bestånd i framtiden.
- Den minskade eller upphörande vintermatningen kan möjligen medföra bekymmer inom några år.

A094 Fiskgjuse

- Eftersom fiskgjusen ofta häckar vid stränder och på öar utgör närgången båttrafik, sportfiske, bad, kanoting etc. i boets omedelbara närhet ett hot.
- Miljögifter
- Försurning av sjöar kan medföra sämre födotillgång samt en ökad exponering för giftiga metaller.
- Skogsavverkning utan hänsyn till fiskgjusens botråd eller presumtiva botråd utgör en fara inom vissa områden, eftersom tillgången på lämpliga träd då minskar.

A193 Fisktärna och A194 Silvertärna

- Ökad båttrafik och expanderande friluftsliv i skärgårdarna medför stora störningar.
- Ohävd och igenväxning kan leda till att viktiga häckningsplatser försvinner.
- Lokalt kan förekomst av mink leda till att kolonier försvinner. Spridning och ackumulering av miljögifter har negativa effekter på häckningsutfallet.
- Eventuell etablering av vindkraftverk vid kända kolonier kan vara ett framtida hot.

A236 Spillkråka

- Produktionsskogsbruk, vilket medför minskad lövandel, ökad granandel och mera homogena bestånd. Minskad medelålder i bestånden i intensivt brukade trakter gör att tillgången på lämpliga boträd minskar.
- Eftersom spillkråkan i stor utsträckning livnär sig på hästmyror missgynnas den med största säkerhet av stubbrytning och GROT-uttag.

Bevarandeåtgärder med tidplan

Följande bestämmelser bidrar på olika sätt till att utpekade fågelarter uppnår och bibehåller gynnsam bevarandestatus i Natura 2000-området Dusten.

Gällande regelverk 2006

- Fiskgjusen, havsörn spillkråka, storlom, fisktärna och silvertärna är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.
- Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.
- Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av spillkråka, storlom, fisktärna och silvertärna, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).
- I rådets förordning (EG) nr 338/97 regleras import och export samt försäljning av levande och döda exemplar av fiskgjuse och havsörn. Sådan import och export samt försäljning får endast ske efter tillstånd från Jordbruksverket.
- Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder förvaring av levande exemplar av fiskgjuse och havsörn.
- Vid avverkning, etablering av vindkraftsanläggning eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.
- Fiskgjuse och havsörn tillhör Statens vilt (33 § jaktförordningen (1987:905)). Exemplar som omhändertas eller påträffas döda eller dödas tillfaller Staten.
- Beroende på var i landet man befinner sig gäller antingen tillståndsplikt för eller förbud mot markavvattning, (MB 11:13-14 och förordningen om vattenverksamhet).
- Fiskgjusen, havsörnen, spillkråkan, storlommen, fisktärnan och silvertärnan är upptagen i Bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).
- Riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § MB, hela Natura 2000-området.
- Riksintresse geografiska avgränsningar enligt 4 kap MB, hela Natura 2000-området.
- Riksintresse yrkesfiske, de delar som utgör vatten av Natura 2000-området.

Ytterligare bevarandeåtgärder

Dyröns skärgårdsmiljö är i dagsläget utan formellt områdesskydd. Hotbilden i form av skogsbruk eller annan exploatering är låg. Lämplig bevarandeåtgärd är naturreservat. Reservatsbildning pågår.

Bevarandestatus idag

Nationellt

A002 Storlom

Storlommen häckar i hela Sverige utom på Öland och Gotland.

Storlommen bedöms häcka med 5 000–6 000 par i landet (år 2000). Inventeringsdata från södra och mellersta Sverige visar på att storlommen generellt sett håller en relativt stabil population även sett i ett 30-årigt tidsperspektiv. Ungproduktionen ligger på ungefär samma nivå som i början av 1970-talet och lokalt/regionalt har arten ökat något. Kunskapen om norrlandsbeståndets storlek och populationsutveckling är dock mindre god.

Det europeiska häckfågelbeståndet utanför Ryssland uppgår till 19 000–27 000 par.

BirdLife International betecknar storlommen som *vulnerable* i Europa och anser att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i dess bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa, men att den där har en otillfredsställande bevarandestatus (Tucker & Heath 1994).

A075 Havsörn

Havsörnsbeståndet har ökat kontinuerligt under minst 20 års tid och uppgår f.n. till minst 320 etablerade par. Arten häckar i samtliga län utom i F, N och Z. Världsbeståndet uppskattas för närvarande till 6 800–7 300 par (år 2001), varav ca 2 200 i Asien. Norge hyser ca 1 700 par. Havsörnen är globalt rödlistad där den är placerad i kategorin Near Threatened (NT). Havsörnen är rödlistad i Sverige där den är placerad i kategorin *sårbar* (VU): BirdLife International betecknar havsörnen som *sällsynt* i Europa. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att den globala populationen inte är koncentrerad till Europa men att arten har en otillfredsställande bevarandestatus i området.

A094 Fiskgjuse

Fiskgjusebeståndets storlek beräknas uppgå till mellan 3 000–4 000 par. Populationen i Sverige anses vara förhållandevis stabil, men inom vissa delområden förekommer numera säkra uppgifter om beståndsnedgångar.

Fiskgjusen häckar i samtliga län utom på Gotland (I-län). I ett europeiskt perspektiv har Sverige ett stort ansvar för denna art då cirka 35 % häckar i landet. BirdLife International betecknar fiskgjusen som *sällsynt* i Europa. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att den globala populationen inte är koncentrerad till Europa men att arten har en otillfredsställande bevarandestatus i området.

A193 Fisktärna

Fisktärnan häckar i samtliga svenska län. Beståndet är dock glest i Norrlands inland och arten saknas helt som häckfågel i fjällområdena. Det svenska beståndet beräknas uppgå till 20 000-25 000 par, vilket motsvarar ungefär 1/10 av det europeiska beståndet. Beståndsutvecklingen är svårtolkad. Resultat från häckfågeltaxeringen tyder på att beståndet idag ligger på en lägre nivå än under senare delen av 1970-talet och början av 1980-talet. Mellanårsvariationerna är emellertid stora. Under 1990-talet finns dessutom uppgifter om regionala ökningarna från flera håll, t.ex. längs kusten i Bohuslän.

A194 Silvertärna

Silvertärnan häckar längs större delen av svenska kusten, dock mycket fåtaligt längs västkusten, samt i Norrlands skogsland och i fjällområdena från Dalarna och norrut. Förekomster finns i M, K, I, H, N, O, E, D, AB, C, S, W, X, Y, Z, AC och BD län. Som regelbunden häckfågel saknas den i södra och mellersta Sveriges inland. Det svenska beståndets storlek har uppskattats till 20 000–25 000 par. Detta bör sättas i relation till ett samlat europeiskt bestånd på cirka 500 000 par, varav närmare 75 % på Island. Sedan mitten av 1970-talet har silvertärnan ökat i antal såväl i Östersjöområdet som i Väneren. Tecken finns dock på att arten lokalt försvunnit till följd av minkens expansion. BirdLife International listar silvertärnan som *secure* i Europa, men menar att det trots det är angeläget att Europa tar ett ansvar för artens bevarande.

A236 Spillkråka

Spillkråkan har under 1900-talet spridit sig söderut i Sverige, troligtvis på grund av att skogsarealen i landets södra del har ökat kontinuerligt. Spillkråkan häckar i samtliga svenska län, dock fåtaligt i Norrlands inland. Det svenska beståndet uppskattas till i storleksordningen 20 000 - 35 000 par. Detta motsvarar ungefär 10 % av det samlade europeiska beståndet på 200 000 - 265 000 par. Beståndet i södra Sverige förefaller vara tämligen stabilt. Utvecklingen i Norrlands inland är mera osäker, främst beroende på de låga tätheterna och att inventeringsunderlaget är väl litet. BirdLife International listar spillkråkan som *secure* i Europa, men menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande.

Fågelarternas bevarandestatus på Dyrön

Fågelarterna förekommer sparsamt-allmänt inom området. Bevarandestatus är oklar men troligen gynnsam.

Uppföljning

För att bedöma ingående fågelarters bevarandestatus krävs uppföljning av uppsatta bevarandemål. Vid uppföljning utvärderas även befintliga bevarandeåtgärder för att se om de fyller sitt syfte. Om en befintlig bevarandeåtgärd inte har avsedd effekt kommer åtgärden att justeras.

Ett uppföljningsprojekt pågår och komplettering kommer att ske då projektets riktlinjer och metoder är möjliga att tillämpa.

Bilagor

1. Natura 2000-områdets avgränsning

Referenser

ArtDatabanken. *Faktablad för rödlistade arter*. www.artdata.slu.se

Kommuninventeringar. *Naturvårdsinventering Kristinehamn*, Version 1 och 2. 1985.

Länsstyrelsen i Värmlands län. *Fältanteckningar från Dyrön*. 2003-12-16.

Naturvårdsverket. *Natura 2000- Art och naturtypsvisa vägledning*.

(<http://www.naturvardsverket.se>) 05-03-13.

SVS Nyckelbiotopsinventeringar, 01-07-24, 01-08-13, 01-08-14.

SVS Naturvårdsinventeringar, 01-08-13, 01-08-14.